

พระราชบัญญัติ

ควบคุมการเหมืองฝายและพั้ง (ฉบับที่ ๓)

พุทธศักราช ๒๔๘๐

ในพระปรมาภิไธยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล

คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์

(ตามประกาศประธานสภาผู้แทนราษฎร

ลงวันที่ ๔ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐)

อาทิตย์ทิพอาภา

เจ้าพระยามรราช

พล. อ. เจ้าพระยาพิชเชนทรว โยธิน

ตราไว้ ณ วันที่ ๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๐

เป็นปีที่ ๔ ในรัชกาลปัจจุบัน

โดยที่สภาผู้แทนราษฎรลงมติว่า สมควรแก้ไขเพิ่มเติม
กฎหมายว่าด้วยการควบคุมการเหมืองฝายและพนัง

จึงมีพระบรมราชโองการให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดย
คำแนะนำและยินยอมของสภาผู้แทนราษฎร ตั้งต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้ให้เรียกว่า “พระราชบัญญัติ
ควบคุมการเหมืองฝายและพนัง (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช
๒๕๘๐”

มาตรา ๒ ให้ใช้พระราชบัญญัตินี้ตั้งแต่วันประกาศใน
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔ แห่งพระราช
บัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๕๗๗
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔ การแบ่งปันน้ำจากเหมืองฝายสาธารณะ
ให้เป็นหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้านหรือหัวหน้าเหมืองฝายเป็น
ผู้แบ่งปันตามส่วนของจำนวนเนื้อที่ทำการเพาะปลูก เว้น
แต่ในกรณีที่เกิดตกลงกันไม่ได้ ซึ่งให้คณะกรรมการอำเภอ กำนัน
ผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าเหมืองฝายในส่วนที่เกี่ยวข้องนั้น ไม่
น้อยกว่าสามนาย เป็นผู้พิจารณาชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

ในเวลาที่ไม่พอแจกจ่ายให้เป็นประโยชน์แก่การเพาะปลูกได้ทั่วถึงกัน ให้คณะกรรมการอำเภอ หรือนายอำเภอประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าเหมืองฝายในเขตต์เหมืองฝายนั้นพิจารณาส่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

กรณีพิพาทดังกล่าวในวรรค ๒ ระหว่างอำเภอต่ออำเภอให้นำมาตรา ๑๕ (ข) และ (ค) มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕ ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติมรวมกันหรือเพิกถอนเหมืองฝายหรือพนัง เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่แก่ราษฎรนั้น ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(ก) กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในอำเภอเดียวกัน ให้นายอำเภอส่งชี้ขาดตามเสียงข้างมากของราษฎรที่ได้รับประโยชน์จากการเหมืองฝายหรือพนังรายพิพาทนั้น การออกเสียงลงคะแนน ให้ถือเกณฑ์ดังนี้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินไม่เกินสิบไร่ ให้ออกเสียงได้เสียงหนึ่ง ถ้าเกินกว่าสิบไร่ ให้คำนวณทวีขึ้นโดยอัตราสิบไร่ต่อหนึ่งเสียง เศษของสิบไร่ ถ้ากว่าครึ่งให้นับเป็นหนึ่ง

วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๔๘๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๔ หน้า ๑๐๕๕

(ข) กรณีพิพาทระหว่างอำเภอต่ออำเภอในจังหวัดเดียวกัน ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณาจำนวนอย่างน้อยเจ็ดคน แล้วให้ข้าหลวงประจำจังหวัดสั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก

(ค) กรณีพิพาทระหว่างอำเภอต่ออำเภอต่างจังหวัดกัน ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้น ๆ ตั้งกรรมการขึ้นจังหวัดละสี่คน และให้กรรมการเหล่านั้นเลือกตั้งกรรมการอีกหนึ่งคน รวมเป็นคณะกรรมการพิจารณา แล้วให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้น ๆ สั่งชี้ขาดตามเสียงข้างมาก”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๑ การเกณฑ์แรงและแบ่งงานในการทำเหมืองฝายและพนัง ให้จัดแบ่งมากน้อยตามส่วนของจำนวนเนื้อที่ทำกรเพาะปลูกของผู้ที่มกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือผู้หน้าที่ทำกรนั้น

งานใดที่แบ่งแยกกันทำไม่ได้ ให้เกณฑ์แรงและแบ่งงาน โดยคำนวณตั้งต่อไปนี้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือผู้ที่ทำหน้าที่ทำงานคนใดมีเนื้อที่ใดเกินสิบไร่ ให้ไปทำงานคนหนึ่ง ถ้ามากกว่าสิบไร่ ให้คำนวณทวีขึ้นไปโดยอัตราสิบไร่ต่อหนึ่งคนเศษของสิบไร่ ถ้ากว่าครึ่งให้นับเป็นหนึ่ง ”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๔ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๔ การเกณฑ์เครื่องอุปกรณ์เหมืองฝายและพนังให้กรมการอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือหัวหน้าเหมืองฝายหรือพนังคำนวณให้พอเพียงต่อการทำ แล้วกำหนดเกณฑ์เอาตามเนื้อที่ทำการเพาะปลูก โดยเฉลี่ยไร่หนึ่งมีส่วนเท่า ๆ กัน เศษของไร่หรือผู้ที่มิเนื้อที่ไม่ถึงหนึ่งไร่ ให้นับหนึ่ง ”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๕ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๕ ให้บุคคลผู้ได้กระทำหน้าที่ควบคุมการทำเหมืองฝายและพนังดังกล่าวไว้ในมาตรานี้ ได้รับความเว้น

การเกณฑ์แรงงานและเครื่องอุปกรณ์เหมืองฝายและพนังในเขตต์
ตำบลนั้น โดยมีกำหนดอัตรา คือ

(ก) กำนันและหัวหน้าเหมืองฝายคนละสามสิบไร่

(ข) ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยหัวหน้าเหมืองฝายคนละสิบห้าไร่

ถ้าบุคคลผู้หนึ่งที่ควบคุมเหมืองฝายและพนัง ได้กระทำการควบคุมงานช่งงานนั้นมีจำนวนเนื้อที่ทำกรเพาะปลูกไม่ถึงห้าร้อยไร่ ให้ได้รับยกเว้นตามข้อ (ก) และ (ข) เพียงครั้งหนึ่ง

เมื่อราษฎรส่วนมากที่ได้รับประโยชน์จากการเพาะปลูกในเขตต์เหมืองฝายและพนัง เห็นว่าบุคคลใดทำประโยชน์ควรได้รับการยกเว้นมากกว่าที่กล่าวไว้ในมาตรานี้ ให้นายอำเภอยกเว้นตามความเห็นชอบของราษฎร”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๖ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา ๒๖ ผู้ใดได้รับสิทธิตามมาตรา ๒๕ แต่ไม่มีเนื้อที่ดินทำการเพาะปลูกของตนเองตามสิทธิที่ได้รับ ให้ผู้นั้นมีสิทธิคุ้มครองเนื้อที่ดินทำการเพาะปลูกของผู้อื่นเสมือนที่ดินของตนเองได้อีกไม่เกินสามราย แต่เมื่อรวมเข้าด้วยกัน

แล้ว เนื้อที่ดินต้องไม่เกินกำหนดอัตราตั้งบัญญัติไว้ใน
มาตรา ๒๕”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๘ แห่งพระราช
บัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพั้ง แก้ไขเพิ่มเติม พุทธ
ศักราช ๒๔๗๘ นั้นเสีย

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๘ แห่งพระราช
บัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพั้ง พุทธศักราช ๒๔๗๗
และให้ ใช้อย่างต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๒๘ ผู้ใดกระทำการละเมิดอย่างหนึ่งอย่างใด
ในข้อต่อไปนี้ ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดฐานลหุโทษ ต้องระวาง
โทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าสิบบาท หรือทั้ง
จำทั้งปรับ

ก. บังอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำสิ่งกีดขวางเขตต์
ทางน้ำหรือพั้งสาธารณะที่ได้ประกาศหวงห้ามไว้ตามมาตรา ๗

ข. บังอาจขัดขวาง ไม่ยอมให้ทิ้งหรือกองมูลดินในที่ดิน
ของตนตามมาตรา ๑๒

ค. บังอาจทำลายแก้ไขหรือเปลี่ยนแปลงการแบ่งปันน้ำ
ที่เจ้าพนักงานได้แบ่งปันเด็ดขาดแล้วตามมาตรา ๑๔

วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๘๐ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๕๕ หน้า ๑๐๕๕

ง. บังอาจขัดขึ้นคำสั่งเจ้าพนักงานตั้ง กล่าวไว้ในมาตรา ๑๑, ๑๒, ๑๕, (ก) ๒๑ และ ๒๓ "

มาตรา ๑๑ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการมีหน้าที่รักษาการให้เป็นไปตามพระราชบัญญัตินี้

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

(ตามมติคณะรัฐมนตรี)

พิบูลสงคราม

รัฐมนตรี

พระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพั้ง (ฉบับที่ ๓) พุทธศักราช ๒๕๘๐ ฉบับนี้มีข้อความให้ยกเลิกมาตรา ๑๔, ๑๕, ๒๔, ๒๕, ๒๖ และ ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพั้ง พุทธศักราช ๒๕๗๗ เดิม ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

“ มาตรา ๑๕ การแบ่งปันน้ำจากเหมืองฝายสาธารณะ ให้เป็นหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน หรือหัวหน้าเหมืองฝายเป็นผู้แบ่งปันตามสัดส่วนของจำนวนเนื้อที่ทำการเพาะปลูก เว้นแต่ในกรณีที่เกิดถกกันไม่ได้ จึงให้คณะกรรมการอำเภอเป็นผู้ตั้งราคาตามเกณฑ์ ซึ่งจะได้กำหนดไว้ในกฎกระทรวง

ในเวลาน้ำไม่พอแจกจ่ายให้เป็นประโยชน์แก่การเพาะปลูกได้
ทั่วถึงกัน ให้นายอำเภอประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้านและหัวหน้าเหมือง
ฝายในเขตต์เหมืองฝายนั้นพิจารณาตั้งชี้ขาด

กรณีพิพาทดังกล่าวในวรรคสอง ระหว่างอำเภอต่ออำเภอ ให้นำ
มาตรา ๑๕ (๑) และ (๒) มาใช้บังคับโดยอนุโลม

“มาตรา ๑๕ ในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพิ่มเติม รวมน้ำหรือ
เพิกถอนเหมืองฝายหรือพนัง เพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่นแก่ราษฎรนั้น
ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในอำเภอเดียวกัน ให้นายอำเภอตั้ง
ชี้ขาดตามเสียงข้างมากของราษฎรที่ได้รับประโยชน์จากการเหมือง
ฝายหรือพนังรายพิพาทนั้น การนับคะแนนเสียงให้คำนวณตั้งขึ้น
ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินตั้งแต่หนึ่งถึงสิบไร่ ให้ออกเสียงได้เสียงหนึ่ง ถ้า
มากกว่าสิบไร่ ให้คำนวณตั้งขึ้นโดยอัตราสิบไร่ต่อหนึ่งเสียง เศษ
ของสิบไร่ให้ปัดทิ้ง

(๒) กรณีพิพาทระหว่างอำเภอต่ออำเภอในจังหวัดเดียวกัน ให้
ชี้ขาดวงประจำจังหวัดตั้งคณะกรรมการขึ้นพิจารณา มีจำนวนอย่าง
น้อย ๗ คน แต่ให้ชี้ขาดวงประจำจังหวัดตั้งชี้ขาดตามความเห็น
ข้างมาก

(ค) กรณีพิพาทระหว่างอำเภอต่ออำเภอต่างจังหวัดกัน ให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้น ๆ ตั้งกรรมการขึ้นจังหวัดละ ๕ คน และให้กรรมการเหล่านั้นเลือกตั้งกรรมการอีกหนึ่งคนรวมเป็นคณะกรรมการพิจารณา แล้วให้ข้าหลวงประจำจังหวัดนั้น ๆ ตั้งชี้ขาดตามความเห็นข้างมาก ”

“ มาตรา ๒๔ การเกณฑ์เครื่องอุปกรณ์เหมืองฝายหรือพนัง ให้กำหนดส่วนและจำนวนตามเนื้อที่ที่ทำการเพาะปลูก โดยอนุโตมตามบทบัญญัติในมาตรา ๒๓ ”

“ มาตรา ๒๕ ให้บุคคลตั้งถ้าวไว้ในมาตรานี้ ได้รับยกเว้นการเกณฑ์เครื่องอุปกรณ์เหมืองฝายและพนัง กับการเกณฑ์แรงงาน โดยมีกำหนดอัตรา คือ

ก. กำนันและหัวหน้าเหมืองฝายคนละ ๓๐ ไร่

ข. ผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยหัวหน้าเหมืองฝายคนละ ๑๕ ไร่

เมื่อราษฎรจำนวนมากที่ได้รับประโยชน์จากการเพาะปลูกในเขตเหมืองฝายนั้นเห็นว่า บุคคลใดทำประโยชน์ควรได้รับการยกเว้นมากกว่ากำหนดนี้ ท่านว่านายอำเภออาจให้การยกเว้นตามความเห็นชอบของราษฎร ”

“ มาตรา ๒๖ ผู้ใดได้รับสิทธิตามมาตรา ๒๕ แต่ไม่มีเหตุที่ตนทำการเพาะปลูกของตนเอง ให้ผู้นั้นมีสิทธิคุ้มครองเหตุที่ตนทำการเพาะปลูกของผู้อื่นเสมือนที่ตนของตนเอง ”

“ มาตรา ๒๗ ผู้ใดกระทำการละเมิดอย่างหนึ่งอย่างใดในข้อต่อไปนี้ ท่านว่าผู้นั้นมีความผิดฐานละเมิดโทษ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสิบวัน หรือปรับไม่เกินห้าสิบบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

ก. บังอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำสิ่งกีดขวางเขตต์ทางน้ำสาธารณะที่ได้ประกาศหวงห้ามไว้ตามมาตรา ๗

ข. บังอาจขุดขวางไม่ยอมให้ทงหรือกองมูลดินในที่ดินของตนตามมาตรา ๑๒

ค. บังอาจทำลายแก้ไข หรือเปลี่ยนแปลงการแบ่งปันน้ำเจ้าพนักงานได้แบ่งปันเด็ดขาดแล้วตามมาตรา ๑๔

ง. บังอาจขัดขืนคำสั่งเจ้าพนักงาน ในการเกณฑ์แรงงานและเครื่องอุปกรณเหมืองฝายหรือพนังตามมาตรา ๑๓ และ ๒๒ หรือไม่จัดให้บุคคลอื่นไปทำงานแทนตนตามมาตรา ๒๓ ”

และให้ยกเลิกความในมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งได้แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา ๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนังแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๘ กับมาตรา ๘ แห่งพระราช

บัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนังแก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

“ มาตรา ๒๓ การเกณฑ์แรงและแบ่งงานให้ขึ้นไปตามความตกลงหรือประเพณีท้องถิ่น แต่ถ้าไม่อาจจะตกลงกันได้ตามนั้น ก็ให้คำนวณดังต่อไปนี้ ผู้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินหรือผู้ทำหน้าที่ทำงานคนใด มีเนื้อที่ตั้งแต่ ๑ ไร่ ถึง ๓๐ ไร่ ให้ไปทำงานคนหนึ่ง ถ้ามากกว่า ๓๐ ไร่ ให้คำนวณทวนขึ้นไปโดยอัตรา ๓๐ ไร่ต่อ ๑ คน เศษตั้งแต่ครึ่งขึ้นไป ให้นับเป็นจำนวนเต็ม ”

“ มาตรา ๘ ให้ยกเลิกข้อ ก. ในมาตรา ๒๗ แห่งพระราชบัญญัติควบคุมการเหมืองฝายและพนัง พุทธศักราช ๒๔๗๗ และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

“ ก. บังอาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือทำดังกัดขวางเขตต์ทางน้ำหรือพนังสาธารณะที่ได้ประกาศหวงห้ามไว้ในมาตรา ๗ ”